

V. Öncül
S. Öztürk

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Öğretim Görevlisi, Samsun, Türkiye

Eski Türkçeden Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimine “Hep” Sözcüğünün Yeri ve Görevi

ÖZ. Son yıllarda üniversite eğitimi almak üzere Türkiye'ye gelen öğrenci sayısının ve göçmen nüfusun artışı akademisyenlerin Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine daha fazla ilgi göstermesine neden olmuştur. Dolayısıyla da en doğru ve etkili öğretimin nasıl yapılacağına dair makale, bildiri ve ders materyali üretimi artmıştır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi İngilizce, Fransızca ya da Almanca'nın yabancı dil olarak öğretimi kadar eskiye dayanmadığından bazı dil bilgisi yapılarının öğretimi konusunda yeterli bilgiye rastlanmamaktadır.

Bu çalışmada hep sözcüğünün Eski Türkçeden günümüz Türkçesine olan tarihsel gelişimi ve Türkçeyi ikinci dil olarak öğrenen öğrencilerin sözcüğün öğreniminde yaşadığı zorluklar ve kullanımındaki hatalar incelenmiştir. Yöntem olarak Nitel Araştırma Yöntemlerinden biri olan Doküman İncelemesi yöntemi kullanılmıştır. Hep sözcüğünün Eski Türkçeden günümüze kadar olan gelişimi kaynaklarda taranmış ve Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen 50 öğrencinin yazma ödevlerinde ne şekilde kullanıldığı incelenmiştir.

Sonuç olarak verilerde hep zarfının sıfat olan bütün sözcüğüyle karıştırıldığı, hepsi/ hepimiz/ hepiniz şeklinde zamir olarak kullanımlarında çok sayıda hata görüldüğü tespit edilmiştir. Bu hataların giderilmesi için sözcük türlerinden yola çıkarak öğretimin yapılması, sözcüğün zarf ve zamir olarak kullanımındaki farkın verilmesi ve sıfat şeklinde kullanılmak istenirse yerine bütün sözcüğünün kullanılacağına gösterilmesi önerilmektedir. Ana dil konuşucularının çoğu kendi dillerinin dil bilgisi yapılarını da bilmedikleri için bu tarz öğretimin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, Eski Türkçede hep sözcüğü, hepsi zamiri.

DOI:<https://doi.org/10.32523/2616-6887/2021-137-4-204-212>

Geliş: 08.11.2021 / Kabul: 15.11.2021

Giriş

Günümüzde insanların yaşadığı coğrafyanın dışına çıkması eskiye göre daha kolay hale gelmiştir. Gerek fiili gerekse sanal olarak

kendi ülke sınırları dışına çıkan insanlar, diğer insanların dilini öğrenmeye daha çok ihtiyaç duymaya başlamıştır. İnsanların doğuştan gelen bir dil mekanizmasıyla [5; s. 59] edindiği ana dilinden başka ikinci ve daha fazla dil

edinme talebi araştırmacıları ana dil dışındaki dillerin nasıl daha etkili öğretileceği konusunda düşünmeye sevk etmiştir. Yabancı dil öğretiminde başladığı zamandan günümüze kadar farklı yöntem ve yaklaşımların benimsendiği, yabancı dil öğretiminin iki bin beş yüz yıllık bir dönemi kapsadığı ve Latince'nin çalışılmasıyla birlikte dil çalışmalarının uzun süre dil bilgisi ağırlıklı devam ettiği görülür. Ancak sözcüklerin sınıflandırılması ihtiyacının doğmasıyla birlikte farklı yöntemlere yönelme eğilimi gözlemlenir [15; s. 11].

Bu alanda uygulanan pek çok deneysel yöntemle uygulamadaki eksiklikler tespit edilmiş, eksik görülen yönetime tepki olarak yeni bir yöntem ortaya çıkmış ve eksiklikler tamamlanarak en iyi yabancı dil öğretim yöntemi bulunmaya çalışılmıştır. Günümüzde uluslararası dil öğretim merkezlerinin genelinde dinleme, okuma, yazma ve konuşma olmak üzere dört temel beceriye dayalı bir yöntem kullanılmaktadır. Son yıllardaki eğitim anlayışına göre dil bilgisi amaç değil, araç olarak görülmüştür. Dil bilgisi öğretimi ve dikte dört temel beceriyi destekler niteliktedir. Yabancı dil öğretiminde temel beceriler dil bilgisi öğretimiyle pekiştirilerek sözlü ve yazılı ifadenin etkili olması sağlanmaktadır.

Dil Bilgisinin Yabancı Dil Öğretimindeki Yeri

Yabancı dil öğretiminde dört temel beceriyle öğrenciyi yeterli hale getirmek, dil öğretiminin temel amacıdır. Bu becerilerin doğru ve etkili kullanılabilmesi için dil bilgisi gereklidir. Dil bilgisi öğretimi, diğer dillerin öğretiminde gerekli olduğu kadar Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de gereklidir [14; s. 2402]. Dil bilgisi kurallarının dil öğretiminde önemli rolü vardır; ancak bunların verilmiş biçimi ve dil öğretimindeki temel becerilerle ilişkilendirilmesi büyük önem taşır [12; s. 265]. Dil bilgisine bağlı beceri, dilin dil bilgisi kurallarını öğrenip uygulama yetisi şeklinde tanımlanır. Dil bilgisi becerisinde kurallara göre üretilmiş söz öbeklerini ve cümleleri anlamak ve anlatmanın dil kalıplarını ezberlemekten daha önemli olduğu belirtilir [7; s. 107].

Söz Öbekleri ve Sözcük Türleri Öğretiminin Önemi

Bir dil öğrencisinin ana dili ile öğrendiği dil arasındaki farklılık arttıkça dil öğrenimindeki zaman ve enerjisinin de arttığı görülür. Söz dizimi, cümle yapısı, alfabe, ses gibi unsurlar bu farklılıkların başında gelir. Öğrenilen dil ile ana dil arasındaki farklılık az olduğunda yabancı dilin öğrenilmesinin daha kolay olduğu, iki dil arasındaki ortak sözcük sayısının bunu mümkün kıldığı, bu nedenle dil öğreniminde sözcük öğretiminin önemli olduğu belirtilir [13; s. 481].

Demirel'in [6; ss. 295-296] yaptığı bir çalışmada Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sözcüklerin üç farklı gruplamayla verilebileceği üzerinde durulur ve bu üç grup arasında değerlendirme yapıldığında "anlamsal olarak birbiriyle bağıntılı sözcükler" ve "anlamca birbirinden bağımsız sözcük grupları" öğretiminin aritmetik ortalamaları incelenmiş, bu iki grubun test ortalamasının düşük kaldığı görülmüştür. Çalışmada en yüksek ortalamanın üçüncü grup olan "bir konu etrafında dönen sözcük grubu" öğretiminde olduğu tespit edilmiştir. Kelimeleri üç farklı gruplama yöntemiyle öğretmenin öğrencilerin algısal kelime öğreniminde anlamlı bir fark meydana getirip getirmediği incelendiğinde de ötelenmiş son teste istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Yani ötelenmiş son test sonuçlarına göre bir konu etrafında dönen sözcük gruplama yönteminin öğrencilerin algısal sözcük öğreniminde anlamlı bir fark oluşturduğu, öğretimin ardından belirli bir süre geçtiğinde, öğrencilerin bir konu etrafında dönen kelimeleri daha kolay hatırladığı görülmüştür.

Yabancı dil öğrencisinin okuduğunu anlaması ve anladıklarını ifade etmesi hedef dildeki sözcükleri öğrenmesiyle gerçekleşir. Söz varlığı zengin olan öğrenciler, öğrendikleri dilde kendilerini daha anlaşılır olarak ifade ederler. Sözcüklerin tam anlamıyla öğrenilmesi ve kullanılması, ancak sözcüklerin cümle içinde doğru yerde ve görevde kullanılmasıyla mümkün olmaktadır. Sözcükleri sözlükteki anlamları dışında cümle içindeki anlamlarıyla öğretmek daha etkilidir [11; s. 23].

Benhür [3; s. 120], öğrencinin anlama ve anlatma etkinliklerinde sözcük öğretiminin sağlıklı yapılabilmemesinin önemli rolü olduğunu belirtir ve öğretmenin en temel görevinin bir sözcüğü en kısa sürede, en kalıcı biçimde öğrencilerine aktarması olduğunu söyler. Barın [1; s. 312], temel söz varlığının öneminden bahseder ve kullanım derecesine göre sözcüklere öncelik tanınmasına, öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun olan sözcüklerin seçilmesine dikkat edilmesi gerektiğini ifade eder.

Dil öğretiminde sözcük öğretimine uygun yöntem ve tekniklerin belirlenmesi için hedefler iyi belirlenmeli ve bu hedefler doğrultusunda eğitim yapılmalıdır. Sözcük öğretiminin doğru ve uygun tekniklerle yapılması, bireyin yeni öğrendiği sözcükleri dilin bütün kullanım alanlarında yerinde kullanmasını sağlayacaktır. Ancak bu şekilde etkili ve iletişime yönelik bir sözcük öğretimi gerçekleşmiş olur [4; s. 149].

Sözcük türlerinin söz dizimine göre öğretimi

Bayazıt'ın [2] ana dili İngilizce olan öğrenciler üzerinde yaptığı bir araştırmada Türkçe yazma çalışmalarında öğrencilerin, İngilizcenin Türkçeden farklı söz dizimine sahip olmasından kaynaklanan hatalar yaptığı tespit edilmiştir. Çalışmanın ilk bölümünde Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin yazılı olarak verilen sorulara verdiği cevaplar incelenmiş ve hataların dil bilgisinin yanlış kullanımından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde öğrencilerin verilen paragraftaki boş bırakılan yerleri tamamlama sonuçlarında hataların, zaman ve kişi eklerinin yanlış kullanımından kaynaklandığı görülmüştür. Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde verilen bilgilere göre cümlelerin yeniden yazılması istendiğinde en çok hatanın Türkçe söz diziminden kaynaklandığı anlaşılmış ve ifadelerin anlaşılır olmasında söz dizimi öğretiminin önemli rolü olduğu tespit edilmiştir.

Ana dili anne karnından itibaren duyarak öğrenildiğinden söz dizimi de farkında olmadan edinilir. O nedenle ana dilinde hangi sözcüğü hangi sırayla cümleye dizdiğinin farkında

olmayan öğrenci yabancı bir dil öğrenirken sözcüklerin türlerinin ve diziminin farklı dillerde farklı sistemlerde olduğunu görür. Bu sözcükleri sıfat, zamir ya da zarf adıyla vermek hataları azaltabilir ancak ana dilinde dil bilgisi kurallarına hakim olmayan bir öğrenci için bu da çözüm olmayabilir. Sözcükleri cümle içindeki yeri gösterilerek söz dizimine göre öğretmek daha etkili olabilir.

“Hep” sözcüğünün tarihi gelişimi ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretimindeki yeri

Türk Dil Kurumu sanal ağ üzerinden paylaştığı güncel Türkçe sözlükte [17] *hep* sözcüğü için Farsça *heb* bilgisini verdikten sonra iki anlam paylaşır.

1. *zarf* Hiçbiri dışta tutulmamak veya eksik olmamak üzere, bütün, tüm olarak.
2. *zarf* Sürekli olarak, her zaman, daima.

Kaynaklarda *hep* sözcüğüne ilk olarak Dede Korkut'ta rastlanmaktadır. Ergin [8] tarafından aktarılan metinde 21 yerde *hep*, 3 yerde ise *hepümüz* sözcüğü bulunmaktadır. Dirse Han eğer oğlancağın görürse bizi *hep* kırar. Sayılmağ-ile Oğuz bigleri tükense olmaz, *hep* yetdiler...

Sözcüğün kökeni ile ilgili farklı görüşler dile getirilmektedir. Gülensoy [10] sözcüğün diğer Türk lehçelerinde görülen *köp* sözcüğünden oluştuğunu düşünmektedir. Eski Türkçede *kop* veya *köp* olarak görülen biçimin nasıl *hep* olduğu ise açıklanmamıştır. Aslında bu iddia daha öncesinde Eyüpoğlu'nda [9] dile getirilmiştir. *k>h* ve *ö>e* değişiminin Anadolu ağızlarında yaygın olarak görüldüğünü ifade eden yazar ön damak ve arka damak “k” sesini dikkate almamış görünmektedir. Eyüpoğlu [9] aynı bölümde Farsça *heme* ile ilgiye de dikkat çeker.

Tietze, [16] *heb/hep* başlığı altında Rasanen'in Farsça hemden gelme tezini aktarır. Daima, *her* zaman anlamındaki *heb/hep* içinse < *heb* kökenini verir; fakat bir açıklama yapmaz.

Ali Ekber Dihhoda tarafından başlatılan ve daha sonra başka bilim adamları ile devam edilen Farsça tarama sözlüğü “Lügâtname” ye göre *heb* (هب) sözü Hint dilinde bir yıldız adı, kesik bir

şey; koy, bırak anlamında emir; heyecanlanmak, sinirlenmek; buğday vb. ürünlerin tanesi, büyük çömlek, bir Arap kabilesinin adı anlamlarına gelmektedir. Lügâtname gibi Farsçanın en geniş sözlüğünde bulunan anlamlara göre heb>hep arasında bir anlam bağıntısı bulmak pek mümkün görünmemektedir.

Sözcüğün kökeni ile ilgili Türkçe <köp ve Farsça <hem, temel olarak öne çıkan iki görüştür. Her iki görüşün de açıklanamayan yönlerinin bulunması sözcüğün kökeni konusunda görüş farklılıklarının devam edeceğini göstermektedir.

Günümüz Türkçesinde *hep* sözcüğü zarf ve *hepsi* sözcüğü zamir halinde kullanılır. Sıfat halinde kullanımı yoktur ancak bu anlamı *bütün* sıfatının karşıladığı görülür. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde öğrenciler arasında en sık karşılaşılan hatalardan biri de *hep-hepsi-bütün* sözcüklerinin kullanımınıdır. Bu sözcüklerin sözcük türleri farklı olduğundan birbirlerinin yerine kullanıldığında yanlış ifadelerle yol açmaktadır. Öğretim yapılırken sözcük türlerine göre *hep* sözcüğünün zarf, *hepsi* sözcüğünün zamir ve *bütün* sözcüğünün sıfat olduğu belirtilebilir ama pek çok öğrenci kendi dilinde de sıfatın, zamirin ya da zarfın cümlede hangi görevi üstlendiğinin farkında olmamaktadır. O nedenle bu sözcüklerin öğretimi cümle içinde yeri gösterilerek yapılmalı, Türkçe söz diziminde hangi sırayla geleceği gösterilmeli, öğrencinin hangi sözcüğü ne şekilde kullanacağını bağlamdan çıkarması sağlanmalıdır.

Benzer cümlelerde sözcüklerin geleceği yerler belirtilerek cümlelerin ifadelerini nasıl değiştireceği gösterilmelidir. Söz gelimi; kitaptaki *bütün* şiirler aşktan bahsediyor. Kitaptaki şiirler *hep* aşktan bahsediyor. Kitaptaki şiirlerin *hepsi* aşktan bahsediyor, örneklerinde aynı örnek cümle üzerinden *hep-hepsi-bütün* sözcüklerinin cümledeki söz dizimine göre yerinin neresi olduğu gösterilmiştir.

Öğrenciye ek olarak bu sözcüklerin sözcük türleri de belirtilebilir; ancak cümle içinde bu gibi örneklerle yerleri değiştirilerek ve yerleri değiştiğinde cümlede nasıl bir anlam değişikliği yarattığı gösterilerek sözcükler arasındaki fark öğretilebilir.

Araştırmanın amacı ve önemi

2000'li yılların ardından dünya ölçeğinde yaşanan ulaşım ve iletişim alanındaki hızlı gelişim beraberinde dünya tarihinde görülmeyen bir değişim süreci ortaya çıkarmıştır. Ülkemizin bu değişim sürecinde birçok yabancı ülkeden eğitim anlamında talep görmesi Türkçenin yabancılara öğretimi alanını da olumlu anlamda motive etmiş ve bu anlamdaki emekleme dönemi tamamlanarak hızlı bir üretim dönemi başlamıştır.

Tüm bu olumlu çalışmalara rağmen yine de alan üzerinde değerlendirilmesi ve tartışılması gereken çok sayıda konu bulunur. Bu çalışma için tercih edilen konu da bunlardan biridir. Bu ve benzeri çalışmalar Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanı için ana materyalleri destekleyici olacaktır. Böylelikle eksiklerin giderilmesi hususunda doğal bir iş birliği oluşur.

Yöntem

Bu çalışma için Nitel Araştırma Yöntemlerinden biri olan Doküman İncelemesi yöntemi tercih edilmiştir. Eski Türkçeden günümüze kadar olan kaynaklar taranmış ve *hep* sözcüğünün hangi dönemde ve hangi sahada kullanıldığı tespit edilmiştir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen 50 öğrencinin yazma ödevlerinde *hep* sözcüğünün kullanımıyla ilgili yaptıkları hatalar incelenmiştir. Bu hataların ortaya çıkışıyla ilgili değerlendirmeler yapılmıştır.

Bulgular

Çalışma için 73 adet Türkçe öğrencisinin cevapları incelenmiştir. Güvenlik ve geçerlik ilkeleri ışığında incelenen bu 73 kağıdın 50 tanesi değerlendirme için uygun görülmüştür. Çalışmaya katılanların en küçüğü 18 yaşında ve en büyüğü de 42 yaşındadır. Katılımcıların *hepsi* Ondokuz Mayıs Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi öğrencileridir ve Türkçe yeterlik açısından *hepsi* C1 seviyesindedir. Araştırmaya katılan öğrenciler C1 sertifikasına sahip ve yine akademik Türkçe eğitimini tamamlamış adaylardır. Bu yönüyle

üniversite eğitimi almaya hazır, başarılı adaylardır.

Çalışmaya katılanların % 54’ü erkek ve % 46’sı kız öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmaya 24 farklı ülkeden öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin ülkelerine göre dağılımı aşağıdaki şekildedir:

Afganistan	:	10
Pakistan	:	5
İran	:	4
Sudan	:	4
Kazakistan	:	3
Irak	:	2
Moritanya	:	2
Suriye	:	2
Rusya	:	2
Türkmenistan	:	2
Fas	:	1
Filistin	:	1
Gambiya	:	1
Güney Sudan	:	1
Kırgızistan	:	1
Libya	:	1
Makedonya	:	1
Mısır	:	1
Senegal	:	1
Somali	:	1
Tacikistan	:	1
Lübnan	:	1
Yemen	:	1
Özbekistan	:	1

Çalışmaya katılan öğrencilerin % 40’ı Türkçeyi kendi ülkesinde öğrenmiştir. Tüm dünyayı etkileyen korona virüs dil öğretimi açısından birçok olumsuz durumu yansıtmıştır. Bir dilin doğal ortamında, o dilin tüm etkilerine maruz kalarak öğrenilmesi öğrenciler açısından daha hızlı ve sağlıklı bir öğrenme evresi imkânı sunar.

Öğrencilerden sadece % 16’sı yüz yüze derslerle Türkçe öğrenmiştir. % 38’i ise çevrimiçi olarak eğitim aldığını belirtirken katılımcıların % 46’sı sanal ağ üzerinden derslere başladıklarını, normalleşme döneminin ardından yüz yüze derslere katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin % 92’si dersleri yüz yüze almanın daha faydalı olduğunu düşünmektedir.

Öğrencilere sıfat, zarf, zamir kavramları ve arasındaki farkı bilip bilmedikleri de sorulmuştur. Bu farkı bilen katılımcıların hep sözcüğünü görevi bakımından diğer sözcüklerle ayırt edebileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerden % 48’i çok iyi bir şekilde ana dilinde sıfat, zarf, zamir farkını bildiğini ifade ederken % 44’ü iyi derecede bu farkı bildiğini söylemiştir. Katılımcıların sadece % 8’i soruya biraz cevabını vermiştir.

Aynı şekilde katılımcılara Türkçede sıfat, zarf, zamir farkının bilinip bilinmediği sorulmuştur. Katılımcılardan % 30’u çok iyi, % 44’ü iyi, % 24’ü biraz, % 2’si ise çok az cevabını vermeyi tercih etmiştir. Öğrencilerin ana dillerinde bu farkı daha iyi bildiklerini düşündükleri görülmektedir. Bu durum *hep* sözcüğünün *hepsi* ve *bütün* sözcükleriyle karıştırılmasının altında yatan temel nedenlerden biridir.

Öğrencilere *hep-hepsi-bütün* sözcüklerinden birini cevap olarak vermeleri gereken sorular verilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar değerlendirilerek bu kavramları ne kadar karıştırdıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Burada sadece *hep* sözcüğü için verilmiş yanlış cevaplar dikkate alınmıştır. Öğrencilerden gelen cevaplara göre *hep* yerine yapılmış yanlışlar aşağıdaki şekildedir.

Tablo 1: Hep yerine yapılan yanlışların oranı.

Soru sayısı	Hep yerine bütün cevabı verenlerin oranı	Hep yerine hepsi cevabı verenlerin oranı
1	% 16	% 12
2	% 20	% 14
3	% 18	% 12
4	% 16	% 24
5	% 16	% 14
6	% 14	% 20

Aynı şekilde öğrencilerin bütün ve hepsi yerine yanlışlıkla hep kullandığı da tespit edilmiştir. Bu durumda yapılan yanlışların oranı ise Tablo 2 ve Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 2: Bütün ve hepsi yerine hep sözcüğünün kullanım oranı.

Soru sayısı	Hepsi yerine hep cevabı verenlerin oranı
1	% 20
2	% 4
3	% 26

Tablo 3: Bütün yerine hep sözcüğünün kullanım oranı.

Soru sayısı	Bütün yerine hep cevabı verenlerin oranı
1	% 14
2	% 16
3	% 26
4	% 22
5	% 38
6	% 14
7	% 32
8	% 32
9	% 18
10	% 18
11	% 20
12	% 24

Tablolardaki sonuçlara dikkat edildiğinde öğrencilerin özellikle *hep* ve *bütün* sözcüklerini ayırt etmede daha çok sorun yaşadıkları görülmektedir. Türkçeyi iyi öğrendiği düşünülen öğrencilerin bu karmaşadan kurtarılması gerekmektedir.

Sonuç ve öneriler

Yapılan çalışma Ondokuz Mayıs Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezinde eğitim gören öğrencilerin büyük bölümünün *hep* sözcüğünü doğru şekilde kullandıklarını ve *bütün*, *hepsi* gibi benzer kavramlarla karıştırmadıklarını göstermektedir. Buna rağmen bu konuda hata yapan öğrencilerin varlığı yadsınamaz. Bu hataların tamamıyla ortadan kaldırılması için öğrencilerin bireysel katkıları dışında sistemsal bir dil öğretim yöntemi oluşturacak ortak bir paydaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi üzerine yazılmış ders kitaplarının bu konuya değinmemesi sahada çalışan öğretmenlerin kendi tecrübelerine göre bu konuların anlatımıyla ilgili bir yol belirlemesine neden olmaktadır. Dil öğretiminin kişisel tecrübeye bağlı başarı düzeyinden sistemsal bir başarı geleneğine dönüştürülmesi hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin yararına olacaktır.

Dil öğretim kitaplarının dil bilgisi konularını alanda çalışan öğretmenlerin değerlendirmelerine düzenli bir şekilde başvurarak güncellemeler yapması ile yabancılara Türkçe öğretimi alanındaki eksiklerin daha hızlı giderilmesi sağlanacaktır.

**Bu makale 8-9 Ekim 2021 tarihinde Ondokuz Mayıs Üniversitesinin düzenlemiş olduğu 3. Uluslararası Karadeniz Dil ve Dil Eğitimi 'Dünya Dili Türkçe' Sempozyumunda aynı adla sunulan bildiriden genişletilmiştir.*

Kaynakça

1. Barın E. Yabancılara Türkçenin öğretiminde temel söz varlığının önemi // TÜBAR. – 2003. – № 13. – S. 311- 317.
2. Bayazıt Z.Z. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bireylerin yaptıkları sözdizimi hatalarının incelenmesi // Ana Dili Eğitimi Dergisi. – 2019. – № 7(1). – S. 130-140.
3. Benhür M.H. Türkçenin yabancılara öğretiminde tartışılmayan ana kavramlar. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
4. Büyükkiz K.K., Hasırcı S. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde sözcük öğretimi üzerine bir değerlendirme // Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. – 2013. – № 10(21). – S. 145-155.
5. Chomsky N. Dilin mimarisi. İsa Kerem Bayırlı / N.Chomsky. - İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2014. – 258 s.

6. Demirel M.V. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere kelime öğretiminde farklı kelime gruplarının kullanımının etkisi // Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi. – 2013. – No. 2/4. – S. 286-299.
7. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni. - Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, 2013. [Web resource]. – 2021. – URL: http://www.dilbilimi.net/ab_diller_icin_ortak_avrupa_basvuru_metni_meb_tarafindan.pdf (accessed 01.02.2021).
8. Ergin M. Dede Korkut Kitabı 1 / Ergin M. - Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011. – 323 s.
9. Eyüpoğlu İ.Z. Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü / İ.Z. Eyüpoğlu. - İstanbul: Sosyal Yayınları, 1988. – 120 s.
10. Gülensoy T. Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü / T. Gülensoy. - Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2007. – 225 s.
11. Karatay H. İlköğretim ikinci kademedeki Türkçe ders kitaplarının ortak kelime kazandırma yönünden değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi. – 2004. – Ankara.
12. Kurt M. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisinin işlevi. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kuramlar-yöntemler-beceriler-uygulamalar. - Ankara: Pegem Akademi. – S. 261-266.
13. Maden S., Altunbay M., Dinçel Ö. Türkçenin Yabancı dil olarak öğretiminde sözcük öğretimi uygulamaları: kavram haritası örneği // Millî Eğitim. – 2016. – № 210. – S. 477-488.
14. Melanlıoğlu D. Yabancılar Türkçe öğretenlerin hâl eklerinin öğretimine ilişkin görüşleri: nitel bir araştırma // Turkish Studies. – 2012. – № VII(4). – S. 2401-2411.
15. Schmitt N. Vocabulary in Language Teaching / N. Schmitt. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. – 152 s.
16. Tietze A. Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı. – İstanbul: Simurg Yayınları, 2002. – 180 s.
17. Türk Dil Kurumu Sözlükleri. [Web resource]. – 2021. – URL: <https://sozluk.gov.tr> (accessed 01.02.2021).

V. Онджуд, С. Өзтүрік

Ондокуз-Майис Университети, Самсун, Түркия

Шет тілін оқытудағы көне түрік тіліндегі «Her» сөзінің орны мен рөлі

Аңдатпа. Соңғы жылдары Түркияға университеттік білім алу үшін келген студенттер мен иммигранттар санының өсуі ғалымдарды түрік тілін шет тілі ретінде оқытуға көбірек қызығушылық тудырды. Осылайша, ең дәл және тиімді оқытуды қалай жүргізу туралы мақалалар, құжаттар мен дәріс материалдарының өндірісі артты. Ағылшын, француз, неміс тілдері түрік тілі сияқты ескі емес, сондықтан шет тілі ретінде ағылшын, француз немесе неміс тілдерін кейбір тілдік құрылымдарда білім жағынан оқыту жеткіліксіз.

Түрік тілі екінші тіл ретінде ескі түрік тілінен қазіргі түрік тіліне «әрқашан» сөзінің тарихи дамуын, сондай-ақ түрік тілін екінші тіл ретінде үйренетін студенттердің қиындықтары мен оны қолданудағы қателіктерін зерттеді. Әдіс ретінде құжаттарды тексеру әдісі қолданылды, зерттеудің сапалы әдістерінің бірі. Түрік тілі осы уақытқа дейін дереккөздерде сканерленіп, түрік тілін шет тілі ретінде оқытын 50 студенттің жазбаша тапсырмаларда қалай қолданғаны зерттелді.

Нәтижесінде, деректерде жарнама әрқашан сын есім болып табылатын барлық сөзбен шатастырылатындығы және оларды барлық түрінде есімдік ретінде қолдануда көптеген қателіктер бар екендігі анықталды. Бұл қателерді жою үшін сөз түрлеріне негізделген оқыту ұсынылады, сөзді жарнама және есімдік ретінде қолдануда айырмашылық бар, егер сын есім түрінде қолдану сұралса, оның орнына бүкіл сөз қолданылатындығын көрсету ұсынылады. Мұндай оқыту қажет деп саналады, өйткені көптеген ана тілдері де өз тілдерінің тілдік құрылымын білмейді.

Түйін сөздер: түрік тілі шет тілі ретінде, ескі түрік тіліндегі «әрқашан» сөзі, «бәрі» есімдігі.

V. Onjul, S. Ozturk

Ondokuz Mayıs University, Samsun, Turkey

The place and function of the word «Her» in Old Turkish in teaching Turkish as a foreign language

Abstract. In recent years, the increase in the number of students coming to Turkey for university education and the immigrant population has caused academicians to be interested in teaching Turkish as a foreign language.

Therefore, the production of articles, presentations, and course materials on how to make the most accurate and effective teaching has increased. As the teaching of Turkish as a foreign language is not as old as the teaching of English, French or German as a foreign language, there is not enough knowledge about the teaching of some grammar structures.

In this study, the historical transformation of the word *hep* from old Turkish to modern Turkish and the difficulties experienced by learners who learn Turkish as a second language by learning the word and the errors in its use were examined. As a method, one of the Qualitative Research Methods, the Document Review Method, was used. The development of the word *hep* from old Turkish to today was reviewed in sources and examined how it was used in writing assignments of 50 students who learned Turkish as a foreign language.

As a result, it was found in the data that the adverb *hep* was confused with the word *bütün*, which is an adjective, and that there were many errors in their use as pronouns in the form of *hepsi/ hepimiz/ hepiniz*. In order to correct these errors, it is recommended to teach based on word types, to give the difference in the use of the word as an adverb and pronoun, and to show that the word *bütün* will be used instead if it is desired to be used as an adjective. It is believed that this type of teaching is necessary since most native speakers also do not know the linguistic structures of their language.

Keywords: Teaching Turkish as a foreign language, The word *hep* in old Turkish, The pronoun *hepsi*.

References

1. Barın E. Yabancılara Türkçenin öğretiminde temel söz varlığının önemi, [The importance of basic vocabulary in teaching Turkish to foreigners] TÜBAR [TUBAR]. 2003. No. 13. P. 311- 317, [in Turkish].
2. Bayazıt Z.Z. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bireylerin yaptıkları sözdizimi hatalarının incelenmesi [Investigation of syntax errors made by individuals learning Turkish as a foreign language], Ana Dili Eğitimi Dergisi [Journal of Mother Tongue Education]. 2019. No. 7(1). P. 130-140, [in Turkish].
3. Benhür M.H. Türkçenin yabancılara öğretiminde tartışılmayan ana kavramlar. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara [Main concepts that are not discussed in teaching Turkish to foreigners. Unpublished Doctoral Thesis. Gazi University, Ankara] , [in Turkish].
4. Buyukikiz K.K., Hasırcı S. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde sözcük öğretimi üzerine bir değerlendirme [An evaluation on vocabulary teaching in teaching Turkish as a foreign language] Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi [Journal of Mustafa Kemal University Institute of Social Sciences]. 2013. No. 10(21). P. 145-155, [in Turkish].
5. Chomsky N. Dilin mimarisi. İsa Kerem Bayırlı İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi [The architecture of language. İsa Kerem Bayırlı], (Bogazici University Publishing House, İstanbul, 2014, 258 p.), [in Turkish].
6. Demirel M.V. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere kelime öğretiminde farklı kelime gruplarının kullanımının etkisi [The effect of using different word groups in teaching vocabulary to learners of Turkish as a foreign language] Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi [International Journal of Turkish Literature, Culture and Education].2013. No. 2/4. P. 286-299, [in Turkish].
7. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni [Common European Framework of Reference for Languages], (MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2013), Available at: http://www.dilbilimi.net/ab_diller_icin_ortak_avrupa_basvuru_metni_meb_tarafindan.pdf , [in Turkish], (accessed 01.02.2021).
8. Ergin M. Dede Korkut Kitabı 1 [Dede Korkut Book 1], (Turk Dil kurumu Yayınları, Ankara, 2011, 323 p.), [in Turkish].
9. Eyupoglu I.Z. Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü [Etymological Dictionary of the Turkish Language], (Sosyal Yayınları, İstanbul,1988, 120 p.), [in Turkish].
10. Gulensoy T. Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü [Dictionary of Origin of Turkish Words in Turkey Turkish], (Turk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2007, 225 p.), [in Turkish].
11. Karatay H. İlköğretim ikinci kademedeki Türkçe ders kitaplarının ortak kelime kazandırma yönünden değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi [Evaluation of Turkish textbooks in secondary education in terms of gaining common vocabulary. Unpublished Master Thesis, Gazi University]. 2004. Ankara, [in Turkish].
12. Kurt M. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisinin işlevi. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kuramlar-yöntemler-beceriler-uygulamalar [The function of grammar in teaching Turkish as a foreign language.

Teaching Turkish as a foreign language theories-methods-skills-applications]. Ankara, Pegem Akademi. S. 261-266, [in Turkish].

13. Maden S., Altunbay M., Dincel O. Türkçenin Yabancı dil olarak öğretiminde sözcük öğretimi uygulamaları: kavram haritası örneği [Vocabulary teaching practices in teaching Turkish as a foreign language: concept map example] Millî Eğitim [National Education]. 2016. No. 210. P. 477-488, [in Turkish].

14. Melanlıoğlu D. Yabancılar Türkçe öğretenlerin hâl eklerinin öğretimine ilişkin görüşleri: nitel bir araştırma [Opinions of those who teach Turkish to foreigners on the teaching of suffixes: a qualitative study] Turkish Studies.2012. No. VII(4). P. 2401-2411, [in Turkish].

15. Schmitt N. Vocabulary in Language Teaching, (Cambridge University Press, Cambridge, 2000, 152 p.).

16. Tietze A. Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı. - İstanbul: Simurg Yayınları [Historical and Etymological Turkey Turkish Dictionary. - Istanbul: Simurg Publications], 2002, 180 p., [in Turkish].

17. Türk Dil Kurumu Sözlükleri [Turkish Language Institution Dictionaries]. Available at: <https://sozluk.gov.tr>, [in Turkish], (accessed 01.02.2021).

Yazarlar hakkında bilgi:

Öncül Vildan – Öğretim Görevlisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Kurupelit yerleşkesi Atakum, Samsun, Türkiye.

Seyfullah Öztürk – Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, Türkiye.

Onjul Vildan – Lecturer , Ondokuz Mayıs University, Kurupelit Campus Atakum, Samsun, Turkey.

Seyfullah Ozturk – Turkish Teaching Application and Research Center, Ondokuz Mayıs University, Samsun, Turkey.